MAATALOUS

Onneksi olin ennen kylvöjä vetänyt myyräojia, jotta pintavedet lähtisivät liikkeelle. Siksi vesi ei seissyt pellolla. **VILJELIJÄ PEKKA NUMMELA, MÄNTSÄLÄ**

Routaa vain rannikolla ja Lapissa

Pellot ja metsät ovat leudon alkutalven takia roudattomia lähes koko maassa. Vain vähälumisella rannikkokaistaleella ja Lapissa on hieman routaa.

Suomen ympäristökeskus kokoaa routatietoja kolmesti kuukaudessa. Tuoreimmat tiedot ovat viime viikon alusta.

Hydrogeologi **Mirjam Orvomaa** Sykestä toteaa, että leudon alkutalven takia routaa oli tammikuun alussa käytännössä vain Lapissa ja sielläkin selvästi tavallista vähemmän.

Vuoden alun muutama pakkaspäivä jäädytti peltoja rannikon lumettomilla alueilla muttei sisämaassa.

Keski- ja Itä-Suomessa pellot ja metsät ovat edelleen käytännössä roudattomia ja paksu lumipeite suojaa tehokkaasti, vaikka pakkaset kiristyisivät.

Märkä maa jarruttaa roudan etenemistä

Maat ovat myös tavallista märempiä sateisen loppuvuoden takia, mikä osaltaan hidastaa roudan etenemistä.

Roudan puute pahensi joulunajan myrskytuhoja. Puita olisi kaatunut paljon vähemmän, jos maa olisi ollut roudassa, Orvomaa arvelee.

Orvomaan mukaan routaa on selvästi vähemmän kuin yleensä koko maassa, mutta vastaavaa on koettu ennenkin.

Maan lounais- ja länsirannikko on saanut lumipeitteen vasta viime päivinä. Lunta alueella on edelleen vähän, kymmenkunta senttiä.

Kun suojaava lumipeite puuttuu, maat ovat routaantuneet viidestä kymmeneen senttiin. Tilanne on samanlainen Vihdistä ja Mietoisista Ylistaroon ja Ouluun.

Sisämaassa on lunta, mikä on estänyt maan routaantumista. Laukaassa, Keski-Suomessa oli viime viikon alussa 20 senttiä lunta aukeilla paikoilla mutta vain sentti routaa.

Itärajalla lunta on vielä paljon enemmän: Lieksassa 70, Kuhmossa ja Kuusamossa 50 senttiä.

Routaa oli viikko sitten vain sentti aukeilla paikoilla.

Jankko kylmää

Etelä-Pohjanmaan tutkimusasemalla Ylistarossa oli viikko sitten routaa 5–7 senttiä kynnöksillä ja lunta parikymmentä senttiä. Vaikka routaa on edelleen selvästi tavallista vähemmän, se saattaa vahvistua nopeasti, toteaa tutkija **Tapio Kujala**.

Kujalan mukaan maa on kylmää routarajan alapuolelta. 20 sentin syvyydessä oli viikko sitten aste lämmintä. Routa etenee aina nopeasti, jos sää kylmenee ja saadaan pitkähkö kylmä jakso.

Kujalan mukaan routaa on tavallista vähemmän. Vuosi sitten kynnös oli yli 30 senttiä roudassa tammikuun puolivälissä ja vuotta aiemmin yli 20 senttiä.

Sääennusteet eivät kuitenkaan lupaa kovia pakkasia lähipäiviksi. Sitten ollaan jo tammikuun lopulla. Näyttää siltä, että aika vähän routaa tänä talvena on tiedossa.

Roudan huippu saavutetaan yleensä helmi–maaliskuun taitteessa.

VEIKKO NIITTYMAA

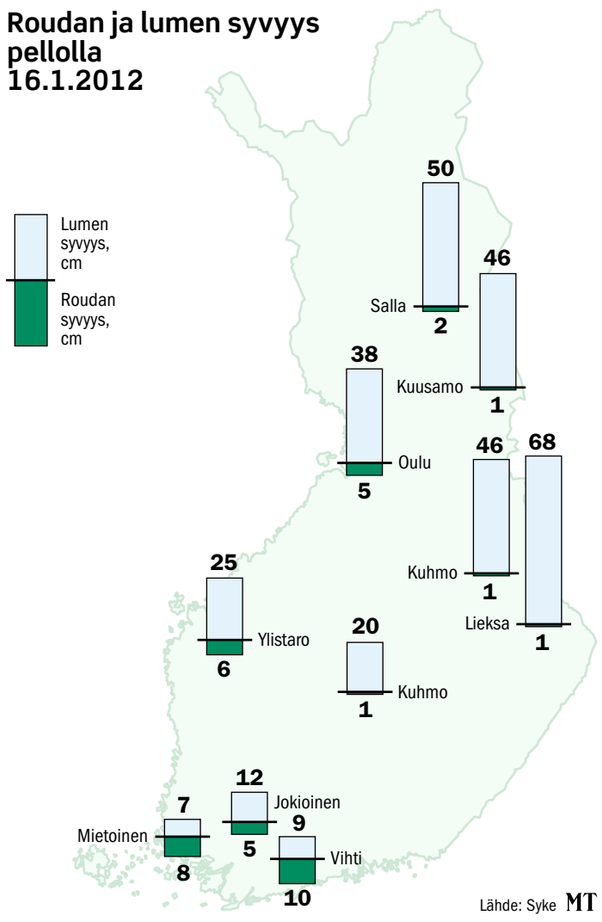

Kuloheinä voi haitata nurmien kasvun alkua keväällä

Nurmet kasvoivat viime syksynä lämpimien säiden vuoksi tavallista pidempään. Tämä aiheutti ongelmia varsinkin tiloilla, joilla ei ollut aikomusta tehdä kolmatta satoa, kertoo nurmi- ja säilörehuasiantuntija **Anu Ellä** Pro Agria Satakunnasta.

”Nurmi ulottui polveen asti vielä myöhään ja tilojen piti miettiä, mitä sille tehdään. Osa niitti vielä kerran, osa jätti odottamaan kevättä.”

Kolmannen säilörehun tekijöille syksy oli hyvä, he saivat Ellän mukaan melko hyviä satoja.

Etenkin nurmia, joista kolmatta satoa ei koottu, kannattaa tarkkailla keväällä, sillä kuollut heinämassa voi haitata nurmiravinteiden ottoa ja hidastaa kasvuun lähtöä.

”Jos kuollutta massaa on hyvin paljon, se voi myös jäädä ensimmäisen sadon sekaan ja heikentää laatua. Tätä kannattaa seurata ja ottaa huomioon korjuuhetkellä niittokorkeudessa.”

Ellän mukaan kevään tilannetta on toistaiseksi vaikea ja turha koittaa ennustaa.

”Sen tietää vasta kun nähdään, millainen kevät tulee.”

Olennaisinta on tarkkailla tilannetta ja tehdä ratkaisut tapauskohtaisesti. Mikäli keväällä on jälleen märkää, kuolleen nurmen pois kerääminen voi aiheuttaa pelloille turhia tiivistymiä.

Laitumilla voi olla viime syksyn jäljiltä tavallista enemmän maanrakenneongelmia. Myös täydennyskylvön tarve on todennäköisesti suurempi, varsinkin jos lohkoa on laidunnettu pitkälle syksyyn.

”Kannattaa tarkkailla myös sitä, miten laitumet lähtevät kasvuun ja arvioida maan kasvukuntoa, ettei tule yllätyksiä. Esimerkiksi pinta voi olla kuorettunut.”

TERHI TORIKKA

Sulat kaudet olisivat syysviljalle pahimpia

Jos talvi nyt jatkuu lumisena ja edes pikkupakkasen merkeissä, syysviljoilla on vielä mahdollisuudet talvehtia kunnialla, professori **Pirjo Peltonen-Sainio** Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksesta MTT:stä arvioi.

Talvehtimista ei koskaan voida ennustaa etukäteen, sillä talvituhojen aiheuttajien kirjo on laaja.

”Voidaan olla hyvissä lähtökuopissa, ja sitten tulee yksi kriittinen tekijä, joka muuttaa tilanteen täysin.”

Menneenä syksynä kasvukausi jatkui pitkään ja vettä tuli paljon. ”Nyt ratkaisevaa on se, jäikö sinne liikaa vettä seisomaan ja iskeekö jääpolte.”

Jääpolte on yleensä keväinen ongelma. Se syntyy, kun pellon pintaan kertyy vettä joko lumen sulaessa tai taivaalta. Uusi pakkanen jäädyttää sen ja kasvit jäävät jääkerroksen alle.

Jään alla kasvi menehtyy nopeasti hapenpuutteeseen.

”Kasvukaudella kasvi yhteyttää ja kerää vararavintoa. Talvella prosessi on vastakkainen: kasvi elää vararavintojen turvin ja hengittää, joten se tarvitsee nyt happea, ei hiilidioksidia. Jos happea ei ole, vararavinnon vapauttaminen ei onnistu”, Peltonen-Sainio selvittää.

Syksyn sateiden lisäksi riskiä lisäävät kesken lumisen kauden koittavat viikon–parin sulakaudet, jotka kerryttävät pellon pintaan vettä.

Ravinteista pulaa keväällä

Pitkä, märkä syksy johti myös ravinteiden huuhtoutumiseen.

Osa kasvustoista alkoi näyttää kellertäviltä.

”Typpi loppui niiltä kesken rehevän kasvun ja osittain myös huuhtoutumisen takia.”

Peltonen-Sainio muistuttaa, että kasvuun lähtevät syysviljat tarvitsevat keväällä kipeästi lannoitustäydennystä. ”Nyt pellot on putsattu typestä.”

Tyypillisesti tällaisia jaksoja on ollut meillä keväällä: yöllä pakkasta, päivällä lämmintä.

PIRJO PELTONEN-SAINIO

Tauti iskee helpoimmin rehevään kasvustoon

Pitkän syksyn rehevöittämät kasvustot saattavat altistua talvituhosienille.

”Torjunta olisi pitänyt onnistua tekemään valtavan myöhään ja aika alhaisessa lämpötilassa. Jos siinä ei onnistuttu, taudit saattavat jyllätä lumipeitteen alla.”

Jatkossa luvassa ”välimuototalvia”

Kun ilmasto lämpenee, nollan molemmin puolin liikkuvat talvisäät lisääntyvät, Peltonen-Sainio kertoo.

”Tyypillisesti tällaisia jaksoja on ollut meillä keväällä: yöllä pakkasta, päivällä lämmintä. Ilmatieteen laitoksen ennusteiden mukaan näiden jaksojen määrä kasvaa jatkossa talven aikana.”

Tämä on ongelma ennen kaikkea syysmuotoisten öljykasvien viljelyn kannalta. ”Ne eivät pidä lumipeitteettömästä pakkaskelistä. Se tuhoaa kasvupisteitä hyvin helposti.”

Hankalinta tulee olemaan lähivuosikymmeninä. Silloin meillä ei ole keskieurooppalaista leutoa talvea eikä pohjoista kylmää talvea, vaan välimuoto.

Kun ilmastonmuutos edelleen etenee, Suomen talvi alkaa muistuttaa Tanskan ja pohjoisen Saksan talvea. Silloin syysrypsin ja -rapsin menestymisen edellytykset paranevat.

SATU LEHTONEN

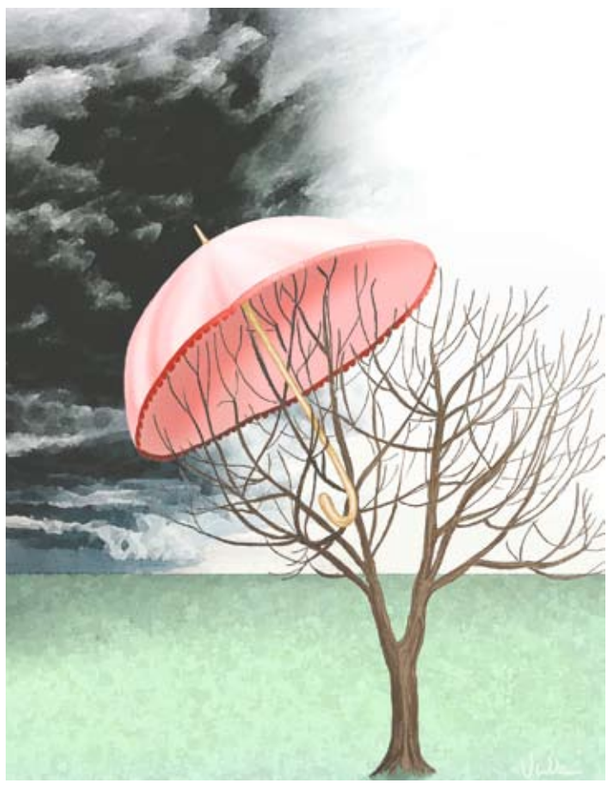

Hedelmäpuille lämpenevä ilmasto ei ole huono asia, sillä muun muassa pakkasvauriot jäävät jopa kokonaan pois. Tarhurit puolestaan voivat ottaa tuotantoon leudon sään puita, kuten päärynöitä ja luumuja.

MARKKU VUORIKARI

Pekka Nummela tutki perjantaina Mäntsälässä roudan paksuutta työntämällä puukon peltoon. Routaa oli 2–3 senttimetriä.

Rehevä vehnä on nyt puolen metrin lumipeitteen alla

Mäntsäläläisen **Pekka Nummelan** syysvehnäpellolla kävelijä humpsahtaa polvea myöten lumihankeen.

Miten mahtaa syksyllä reheväksi versonut kasvusto pärjätä hangen alla?

Nummelalla on viljelyssä yhteensä runsaat sata peltohehtaaria. Syysvehnää on nyt kasvussa kymmenellä hehtaarilla.

Pitkä, lämmin syksy kasvatti vehnän poikkeuksellisen vankaksi.

Rehevä kasvusto on altis talvituhosienille, joten Nummela ruiskutti sen tauteja vastaan.

”Se tuli tehtyä hiukan turhan aikaisin, kun kasvukausi vain jatkui.”

Joulukuu oli ennätysmärkä, Nummela toteaa.

”Onneksi olin ennen kylvöjä vetänyt myyräojia, jotta pintavedet lähtisivät liikkeelle. Siksi vesi ei seissyt pellolla”, hän sanoo.

Tällä hetkellä pellolla lähes puoli metriä lunta

Nyt vehnän päällä on lunta lähes puoli metriä. Salaojien laskuaukoista tulee koko ajan vettä, joten pellon pinta ei ilmeisesti ole jäässä, Nummela arvioi.

Tarkempi tutkiminen osoittaa, että routaa on sentään vähän, pari–kolme senttiä.

Nyt toiveena on, että lumipeite pysyy. Tällä hetkellä suurin riski ovat suojajaksot, jotka kastelisivat maan pintaa entisestään ja jättäisivät pahimmillaan veden seisomaan kasvuston päälle.

SATU LEHTONEN

Hedelmäpuut ja puutarhamarjat kasvuvoimaisia

Ensi kesää odottavat hedelmäpuut ja marjapensaat uhkuvat kasvuvoimaa leudon syksyn jäljiltä.

”Kasvit ovat tuleentuneet hyvin eli niiden talvenkestävyys on erinomaisessa kunnossa. Kukka-aiheita on pilvin pimein, joten eväät ensi kesää ajatellen ovat kunnossa”, kuvailee professori **Risto Tahvonen** Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksesta (MTT).

Puutarhojen omenoilta, vadelmilta, herukoilta ja mustikoilta on siis lupa odottaa hyvää satoa.

Myös mansikka talvehtinee hyvin nyt, kun lumipeite on saatu koko maahan.

Viljelijät ovat Tahvosen mukaan oppineet laittamaan talviharsot oikeaan aikaan. Harso suojaa kehittyviä kukka-aiheita syksyn pakkasilta, ja se pidetään kasvuston päällä kevääseen saakka.

Kuluvana talvena ei ole ollut viime vuoden kaltaisia, pitkään jatkuneita huippupakkasia. Sellaisia tuskin enää ehti tulla. Näin ollen suuria talvivaurioita ei synny.

Sen sijaan on pieni riski, että paikoin omenapuihin iskee kuorimätä, Tahvonen sanoo. Riski koskee erityisesti lohkoja, joilla on ongelmia märkyyden kanssa. Taudinaiheuttaja säilyy maassa kestoitiöinä useita vuosia.

Liiaksi veden vallassa olleet juuret ovat saattaneet myös kärsiä hapen puutteesta.

Hedelmäpuiden ja marjapensaiden tuholaiset talvehtivat hyvin, kun kovia pakkasia ei ole. Valtavaa tuholaisongelmaa ei kuitenkaan ole näköpiirissä. Tahvosen mukaan punkkien ja kirvojen kanssa kyllä pärjätään kuten tähänkin asti.

Koska routaa ei ole ja tuskin enää ehti tulla, kevät tulee todennäköisesti aikaisin. Tämä lisää kukintavaiheeseen sattuvan hallan aiheuttamien vioitusten riskiä.

Päärynä- ja luumupuut tulossa takaisin

Asiantuntijoiden mukaan ilmastonmuutos on aikaistumassa. Viime vuosina koetut kuumat kesät, märät ja leudot syksyt, vähälumiset talvet ja aikaiset keväät ovat arkipäivää 20 vuoden kuluttua.

Talvituhoriskit pienenevät mutta vastaavasti talvesta selviäviä tuholaisia sekä hallojen aiheuttamien vaurioita on entistä enemmän.

Hedelmä- ja marjakasveille leudontuva sää merkitsee myös sitä, että sadot kasvavat ja viljelyalueet laajenevat.

Suomessa pystytään ottamaan viljelyyn lajikkeita, jotka tarvitsevat nykyistä pitemmän kasvukauden. Esimerkiksi omenoista voidaan valita tuotantoon paremmin varaston kestäviä lajikkeita.

”Työ on jo aloitettu”, Tahvonen kertoo tulevaisuuden lajikkeiden jalostuksesta.

Professori uskoo, että ammattitarhoilla aletaan tuottaa luumuja ja päärynöitä entistä enemmän.

Suomeen sopivia lajikkeita on jo löydetty Baltiasta ja Skandinaviasta. Lisäksi MTT:llä on aloitettu uusien päärynälajikkeiden risteytyskokeet.

MAIJA ALA-SIURUA